

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»**

КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

ОРГАНІЗАЦІЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ І ПОКАЗОВИХ ВИСТУПІВ

Ужгород, 2023

УДК 796-034.2

T50

Організація масових спортивних заходів і показових виступів: навч. посіб./ укладачі В.А. Товт, Н.В. Семаль, Е.М. Сивохоп – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023. - 142 с.

Навчальний посібник «Організація масових спортивних заходів і показових виступів» призначений для підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Фізична культура і спорт», за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Посібник включає в себе лекційний курс з дисципліни «Організація масових спортивних заходів і показових виступів». Його складено у відповідності до освітньо-професійної програми з підготовки фахівців за вказаною спеціальністю та освітнім ступенем «магістр». В посібнику надаються теоретичні та практичні основи сучасних технологій організації масових спортивних заходів і показових виступів. Інформація в цьому посібнику може бути корисною як для підготовки магістрів фізичної культури і спорту, так і для науково-педагогічних працівників ЗВО.

Рецензенти:

канд. наук з фіз. виховання і спорту, професор Грибовська І. Б.

канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент Молнар М.В.

Рекомендовано до друку редакційно-видавничою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 1 від 17 лютого 2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол № 2 від 21 лютого 2023 р.

Ужгород, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ГЛОСАРІЙ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ	6
ПЕРЕДМОВА	10
Розділ 1. ВСТУП ДО ДИСЦИПЛІНИ «ОРГАНІЗАЦІЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ І ПОКАЗОВИХ ВИСТУПІВ»	13
1.1. Вступ до дисципліни	13
1.2. Основні завдання масових спортивних заходів і показових виступів	20
1.3. Провідні поняття і спеціальні терміни	24
1.4. Форми і зміст спортивних заходів, типологічні групи видів спорту	26
1.5. Зміст показових виступів під час проведення спортивних заходів	30
Питання для повторення пройденого матеріалу	31
Література та джерела	32
Розділ 2. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВИДИ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ	33
2.1. Принципи ОРГАНІЗАЦІЇ масових спортивних заходів	33
2.2. Види масових спортивних заходів та їх значення	38
Питання для повторення пройденого матеріалу	50
Література та джерела	51
Розділ 3. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ	52
3.1. Термін «Організація» - як соціальне утворення та функція	52
3.2. Основи організації масових спортивних заходів	56
Питання для повторення пройденого матеріалу	63
Література та джерела	64
Розділ 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ	65
4.1. Сучасні технології проведення масового спортивного заходу	65
4.2. Етапи підготовки масових спортивних заходів	68
4.3. Алгоритм проведення масових спортивних заходів	72
Питання для повторення пройденого матеріалу	80
Література та джерела	81
Розділ 5. ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЛАНОВА ДОКУМЕНТАЦІЯ	82
5.1. Особливості планування масових спортивних заходів	82
5.2. Організаційно-планова документація масових спортивних заходів	87

Питання для повторення пройденого матеріалу	98
Література та джерела	98
Розділ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДДІВСТВА ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ	98
6.1. Склад суддівської колегії та їх обов'язки	98
6.2. Суддівство змагань з неігрових видів спорту, в яких оцінювання проводиться за якісними та кількісними показниками	111
6.3. Суддівство змагань з ігрових видів спорту та система розіграшів	113
Питання для повторення пройденого матеріалу	121
Література та джерела	121
Розділ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПОКАЗОВИХ ВИСТУПІВ У ПРОЦЕСІ ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ СПОРТИВНИХ ЗАХОДІВ	122
7.1. Загальні вимоги до показових виступів	122
7.2. Характеристика програм	126
7.3. Музичний супровід	134
7.4. Художнє оформлення	136
7.5. Організація та методика підготовки показових виступів	137
Питання для повторення пройденого матеріалу	139
Література та джерела	140

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВК	– <i>вибірковий освітній компонент</i>
ДВНЗ	– <i>Державний вищий навчальний заклад</i>
ДСТУ	– <i>Державний стандарт України</i>
ЗВО	– <i>заклад вищої освіти</i>
ЗЗСО	– <i>заклад загальної середньої освіти</i>
ЗК	– <i>загальні компетентності</i>
МОН	– <i>міністерство освіти і науки</i>
НДР	– <i>науково-дослідна робота</i>
ОК	– <i>обов'язковий освітній компонент</i>
ОП	– <i>освітня програма</i>
ППФП	– <i>професійно-прикладна фізична підготовка</i>
ОМСЗ	– <i>організація масових спортивних заходів</i>
ОС	– <i>освітній ступінь</i>
СК	– <i>спеціальні компетентності</i>
УжНУ	– <i>Ужгородський національний університет</i>
ФКіС	– <i>фізична культура і спорт</i>
ФП	– <i>фізична підготовка</i>

ГЛОСАРІЙ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ

Закономірність - об'єктивний, постійний і необхідний взаємозв'язок, між предметами, явищами або процесами, що впливає з їх внутрішньої природи чи сутності; це сукупна дія багатьох законів, що конкретизують та наповнюють певним змістом закономірність розвитку природи і суспільства. На відміну від законів закономірності можуть мати окремі винятки в межах встановленої похибки.

Засоби фізичного виховання і спорту - один з елементів структури системи фізичного виховання. До засобів фізичного виховання належать: фізичні вправи; оздоровчі сили природи; гігієнічні чинники, а також спортивні прилади і тренажери, комп'ютерна техніка, спеціальні майданчики, приміщення та інше, що використовується у процесі фізичного виховання.

Категорії - поняття, які набувають широкого змісту і вживаються у різних значеннях з декількома відтінками.

Норматив - показник визначеної документами норми, згідно з якою виконується певна робота або здійснюється що-небудь.

Професійно-прикладна фізична підготовка - один з напрямів системи спеціалізованого фізичного виховання, покликаною розвивати професійно значимі фізичні якості, формувати рухові уміння і навички, які визначають готовність особи до успішної професійної діяльності.

Показові виступи - спеціально організоване шоу з метою агітації і пропаганди спорту, яке проводиться за узгодженим планом задля створення видовищності спортивного заходу, і зазвичай включає послідовне виконання сольних та групових спортивних номерів, виступів артистів, виконання різноманітних музичних творів тощо.

Поняття - форма мислення, яка відображає істотні властивості та зв'язки між предметами і явищами в їхній суперечності; думка або декілька думок, що узагальнює та виділяє предмети деякої групи за специфічними для них ознаками.

Принципи – ключові, вихідні положення, вербальна форма систематизації знань. Принципи мають в своїй основі об'єктивні, не залежні від бажання людини закономірності.

Проблема - складне теоретичне або практичне питання, що потребує розв'язання, вивчення, дослідження.

Рухова активність - це будь-які форми руху, що потребують енергії, наприклад ходьба, фізична робота, фізичні вправи, заняття спортом тощо.

Рухова дія - цілісний комплекс взаємопов'язаних рухів, направлений на вирішення конкретного рухового завдання.

Руховий навичок – це така ступінь оволодіння технікою рухової дії, при якій управління рухами проходить автоматизовано, а точність вирішення рухового завдання вирізняється високою надійністю.

Рухове уміння – це така ступінь оволодіння технікою рухової дії, яка відрізняється підвищеною концентрацією уваги на основних рухових операціях, та нестабільним способом вирішення рухового завдання.

Системний аналіз - науковий метод пізнання, що являє собою послідовність дій з установами структурних зв'язків між змінними або елементами досліджуваної системи. Спирається на комплекс загальнонаукових, експериментальних, природничих, статистичних, математичних методів.

Спорт (*цей термін походить від давньофранцузького слова *disport* - «дозвілля», «розвага»*) – діяльність, організована за певними правилами, що полягає в зіставленні фізичних та інтелектуальних досягнень людей. Спорт - це змагання за певними правилами. Зазвичай це специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою порівняння окремих здібностей, а також покращення здоров'я, отримання морального чи матеріального задоволення, прагнення до удосконалення і слави. Спорт, на відміну від фізичної культури чи фізичної активності, передбачає участь в офіційних змаганнях, за яку спортсмен може отримати матеріальну винагороду, титули, звання, нагороди. Крім власне змагань, складовою спорту є підготовка до них у формі тренувальних занять.

Спортивні заходи - одна із специфічних форм рухової активності, невід'ємна складова процесів фізичного розвитку і активного відпочинку, а також дієвий спосіб профілактики багатьох хвороб зміцнення фізичного і психічного здоров'я реабілітації обмежених фізичних можливостей людини.

Спортивні змагання – як невід'ємна частина навчально-тренувального процесу, є основною формою перевірки рівня підготовленості спортсменів, ефективним способом більш точно та об'єктивно підвести підсумки спортивної роботи за певний період. В той же час, це один із варіантів стимулювання інтересу та активності спортсменів з настановою на перемогу або досягнення високого результату в обраному виді спорту в рамках визначених правил конкурентної спортивної боротьби. Спортивні змагання

також сприяють вихованню морально-вольових якостей, розвитку почуття колективізму, дисципліни, та наполегливості.

Спостереження - метод наукового дослідження, що полягає в систематичному та планомірному сприйнятті об'єкта, в ході якого здобувається знання про його зовнішні сторони і властивості. Для спостереження використовуються спеціально створені прилади, що виступають як продовження й посилення органів чуття людини, а також - як знаряддя впливу на об'єкт.

Теорія - система знань, що полягає в передбаченні якого-небудь явища. Теорія формулюється, розробляється і перевіряється згідно з науковим методом. Стандартним методом перевірки теорій є експеримент.

Терміни - поняття, які сформульовані словом чи словосполученням, що несе конкретний предметний чи науковий зміст.

Термінологія - сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки, техніки чи спорту, а також сукупність усіх термінів, наявних у тій чи іншій мові. Від звичайних слів терміни відрізняються точністю семантичних меж.

Фізична культура - складова частина національної культури, пов'язана з системою фізичного виховання та спортивної діяльності громадян, спеціальними науковими дослідженнями в сфері фізичної культури і спорту, використанням технічних засобів фізичного тренування, гігієни спортивних приміщень і одягу, спортивних традицій та раціональної організації активного відпочинку тощо.

Фізична підготовка – спеціалізоване фізичне виховання з професійно-прикладним напрямом.

Фізична витривалість людини - це здатність протистояти стомленню, зберігаючи високу працездатність у фізичній роботі.

Фізичне виховання - педагогічний процес спрямований на фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, навчання основним життєво важливим руховим навичкам та вмінням, зв'язаних знаннями для майбутньої успішної професійної діяльності.

Фізичне навантаження - величина дії фізичної вправи на організм, а також ступінь подолання об'єктивних та суб'єктивних труднощів, тобто це є кількісна міра дії фізичної вправи.

Фізичні вправи (перше визначення) - елементарні рухи, складені з них рухові дії та їх комплекси, систематизовані у цілях фізичного розвитку.

Фізичні вправи (друге визначення) - рухова активність, організована у відповідності із закономірностями процесу фізичного виховання.

Функціональна система - функціональне утворення, яке об'єднує діяльність систем організму, участь яких необхідна для здійснення рухової дії.

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Організація масових спортивних заходів і показових виступів» призначений для підготовки здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Фізична культура і спорт», за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт. Посібник включає в себе лекційний курс з однойменної дисципліни «Організація масових спортивних заходів і показових виступів». Його складено у відповідності до державних стандартів з підготовки фахівців за вказаною спеціальністю та освітнім ступенем (ОС) «магістр».

Представлена в посібнику навчальна дисципліна, входить до циклу дисциплін професійної підготовки, розділу «Обов'язкові дисципліни» освітньої програми та навчального плану. Вона вивчається на денній формі навчання і охоплює 14 тем навчального матеріалу, відповідно 14 годин лекційних занять, 44 години лабораторних занять та 92 години самостійної роботи студента, загалом 150 годин, або 5 навчальних кредитів. На заочній формі навчання дисципліна «Організація масових спортивних заходів і показових виступів» відповідно охоплює 14 тем навчального матеріалу, 12 годин лекційних занять, 4 години лабораторних занять та 134 години самостійної роботи студента.

Сім розділів посібника відповідають темам лекційного курсу зазначеної навчальної дисципліни. Кожен розділ складається з підрозділів, які є окремими структурними компонентами навчального матеріалу. Всі розділи та підрозділи тісно пов'язані між собою і загалом формують цілісну уяву про зміст освітнього компоненту відповідної освітньо-професійної програми. В кінці кожного розділу надаються варіанти питань для перевірки теоретичної підготовленості студентів, що на думку авторів, має практичну цінність для опанування навчальної інформації як для науково-педагогічних працівників, так і для студентів. Увесь теоретичний матеріал авторами викладено у систематизований і стислій формі, зручній для освоєння відповідної навчальної дисципліни.

В навчальному посібнику містяться важливі для здобувачів вищої освіти знання з основ організації масових спортивних заходів і показових виступів. В доступній формі даються роз'яснення основних принципів організації та представлена характеристика провідних видів масових спортивних заходів, розкрито основи їх організації, проведено аналіз сучасних технологій проведення, показано особливості планування та методи підготовки організаційно-планової документації, вимоги до організації суддівства і обслуговування, масових спортивних заходів. Особливу увагу приділено

технологіям організації показових виступів у процесі проведення масових спортивних заходів.

В навчальному посібнику надається інформація про найбільш поширені в Україні масові спортивні заходи, до яких належать: «Богатирські ігри», «Ігри патріотів», «Форт Боярд», «Лицарські турніри», «Козацькі забави», «Дні спорту», фестивалі, спартакіади закладів освіти та трудових колективів, футбольні турніри присвячені видатним спортсменам, спортивні заходи з нагоди державних та регіональних свят ін.

В окремих розділах посібника розкрито сутність поняття організації, як складної соціальної системи, до якої входить керуюча й керовані підсистеми, між якими існує прямий та зворотний зв'язок. Показано, що організаційна система будь-яких спортивних заходів функціонує у повній відповідності до основних положень теорії системного підходу. Також дається пояснення, від чого залежить успіх роботи (функціонування) будь-якої організації.

Велике практичне значення мають рекомендації з підготовки організаційно-планових документів масових спортивних заходів. В посібнику представлені зразки основних документів, необхідних для підготовки і проведення масових спортивних заходів.

Так як без спеціальних знань і навичок об'єктивно оцінити виступи учасників спортивних заходів неможливо, в посібнику надаються основи з практики суддівства спортивних змагань. При цьому вказується, що суддівство змагань – це складний процес. Воно повинно проводитися у суворій відповідності до Правил змагань, визначених тим чи іншим видом спорту.

В окремому розділі дається характеристика показовим виступам як важливої складової спортивних заходів. Вказується, що це свого роду шоу спеціально організоване з метою агітації і пропаганди спорту, яке проводиться за узгодженим планом задля створення видовищності спортивного заходу, і зазвичай включає послідовне виконання сольних та групових спортивних номерів, виступів артистів, виконання різноманітних музичних творів тощо.

Слід зважити, що в навчальному посібнику весь матеріал викладений в стислій, конспективній формі. Це не дає змогу достатньо повно представити інформацію, необхідну для вивчення навчальної дисципліни в повному об'ємі. Тому здобувачам вищої освіти рекомендується використовувати інші джерела, що дасть змогу краще розібратися у сутності провідних положень ОМСЗ і показових виступів, як навчальної та наукової дисципліни, сформує уміння використовувати здобуті знання в практичній роботі. Для кращого освоєння інформації важливо також вести дискусії з проблемних питань з

колегами, робити нотатки з особистим критичним аналізом власного практичного досвіду організації і проведення масових спортивних заходів та показових виступів. Все це допоможе краще засвоїти та ефективніше використовувати знання, отриманні під час вивчення дисципліни «Організація масових спортивних заходів і показових виступів».

Загалом навчальний посібник сприяє формуванню необхідних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей магістра фізичної культури і спорту, передбачених відповідною освітньою програмою і навчальним планом. Посібник може бути корисним як для підготовки магістрів фізичної культури і спорту, так і для науково-педагогічних працівників ЗВО.